

ÍGY GONDOZUNK MI, SZEGEDEN

(Gondolatok a bölcsődei gondozó-nevelő munkáról, a teljesség igénye nélkül)

A nyugat-dunántúli régió bölcsődéinek hírlevelében, a Gólyahírben olvastuk a Csodaország Bölcsőde szakembereinek „**Így gondozunk mi**” írását, melyre néhány gondolatban szeretnénk reagálni.

Ennek aktualitását adja az is, hogy a korábbi módszertani bölcsődék között már egy ideje folyik a szakmai munka részleteinek egyeztetése, például a minőségügyi kézikönyv összeállítása érdekében is. Ezen egyeztető értekezleteken már kiderült, hogy a nevelő-gondozó munka jó néhány apró részletét másképp értelmezzük, másképp oldjuk meg.

Itt az ideje, hogy ezekről nyíltan is beszéljünk, anélkül, hogy bármelyik megoldásról kijelentenénk, ez az egyetlen jó út. Egymástól ötleteket vehetünk, tanulhatunk. Mindamellet, hogy sok mindenben egyetértünk a szombathelyi szakemberek által leírtakkal, néhány dologban eltérő gyakorlatot alkalmazunk. A bölcsődei nevelés-gondozás kiemelt területének tartjuk a családokkal való fokozott törődést, segítségüket már az első pillanattól, ahogy kapcsolatba kerülnek intézményünkkel.

A kisgyermek ellátása a bölcsődében

Gondozás

Pelenkázás

A mi tapasztalatunk is az, hogy a gyermekek többsége otthonról hozza a saját pelenkáját. A bölcsődei textil pelenkát elsősorban a pelenkázó asztalok leterítésére és lemosásnál használjuk. Sokszor tapasztaljuk, hogy bizony a gyermek még az éjszakai pelenkájával együtt érkezik a bölcsődébe. A szülők előszeretettel használják a különböző illattal átitatott törülközőket. Mi inkább a lemosást részesítjük előnyben. A nagyon vizeletes gyermeket is jobb lemosni, mint törülközővel áttörölni, tisztább, kellemesebb érzést ad a lemosás, mint az áttörlés.

Mi a biztosan állni tudó gyermeket állva pelenkázzuk. Több gyermeknél előfordul, hogy nem szeretnek a pelenkázó asztalra feküdni. Nem érzik magukat biztonságban, néha kisebb a pelenkázó asztal, mint a gyermek és ott jobban kiszolgáltatott. Az állva pelenkázásnál az is előny, hogy a gyermek látja, mi történik vele, be tud kapcsolódni a pelenkázási műveletbe úgy, hogy fogja ruháját, terpeszti a lábát stb. Így kevésbé van kiszolgáltatva. A kisgyermeknevelő végig szemkontaktusban van vele.

A székletes gyermekeknél az a tapasztalatunk, hogy a szülők inkább itt is a törülköző használatát részesítik előnyben. Sokszor már olyan tapasztalatokkal érkezik a gyermek a bölcsődébe, hogy fél a víztől, ha a fürdőkádba teszik. Mi mégis a meggyőzés eszközt alkalmazva, a vízzel való ismerkedést, a lefolyó hangjától való félsz elkerülését, annak megmagyarázását, olyan technika megválasztásával, amely a gyermek félelmét, esetleg rossz tapasztalatát jó irányba befolyásolva a székletes gyermek esetén is a lemosást alkalmazzuk inkább.

Itt is a törülközők használata drágább, többet kell elhasználni, kevésbé ad tisztaságérzést. Igyekszünk a szülőt meggyőzni álláspontunk helyességéről, bemutatjuk neki nálunk milyen a lemosás, mutatjuk a helyes technikát, hogyan tudjuk a gyermekben a félelmet eloszlatni, hiszen mindig arra törekszünk, hogy a gyermek biztonságba érezze magát, kellemes élménnyé váljon a vízzel való találkozás.

A gyermekek napirendjét úgy állítjuk össze, hogy a nap folyamán többször legyen alkalom a pelenka megfelelő cseréjére. Reggel szükség szerint végezzük a gondozásokat, de ebéd előtt és alvás után minden gyereket tisztába teszünk. Természetesen, akinél más időpontban is észleljük azt, hogy széketes lett azonnal tisztába tesszük. A gondozási időket a gyerekek fejlettségéhez és igényeihez igazítjuk. Elegendő időt biztosítunk a meghitt együttlétre a fürdőszobában a gondozónővel. A napirendet úgy alakítottuk ki, hogy elkerüljük a párhuzamos gondozást, a fürdőszobában egy felnőtt egy vagy maximum kettő gyermekkel tartózkodik. Az intim együtt létet részesítjük ezáltal előnyben.

A gondozási műveleteket természetesen úgy fogja megismerni, ha a kisgyermeknevelő mondja, melyik művelet mi után következik és éppen milyen tevékenységet végez a gyermekkel. Ha a cselekvés sor rögzült, automatikussá vált, akkor van lehetőség tartalmú, a gyermeket érdeklő témájú beszélgetésekre. Szívesen mesélnek a gyermekek otthoni élményeikről, szülőkről, testvérekről, önmagukról, akár a ruháikról is, érdeklődnek a környezet iránt. A kisgyermeknevelőnek ebben a helyzetben nagyobb lehetősége van a nehezen beszélő gyermek beszédfejlődését segíteni.

A szülővel a beszoktatás ideje alatt van lehetőség arra, hogy a bölcsődei gondozást összevessük az otthonról hozott módszerekkel. Sokat tehetünk azért, hogy ezek egymáshoz igazodjanak. Fontos, hogy a gyermeknek ne okozzon nagy traumát a bölcsődei élet a gondozások terén sem.

WC használat

A tapasztalat az, hogy a gyermekek a beszoktatás alatt szívesen ismerkednek a gyermek WC-vel, hiszen otthon nem találkoznak vele, örömmel ülnek rá. Látják a már régebb óta bölcsődés társaikat és kedvet kapnak a használatára. Van gyerek, aki nem szeretne ráülni a kezdetekben. Természetesen őket nem erőltetjük, megvárjuk, amíg igényként fog fellépni a WC használata. Olyan gyermek is van, aki otthon bilit használ. Ezeknek a gyermekeknek meghagyjuk a bili használatát. Ha a bölcsődei bilit nem fogadja el, akkor lehetőség van arra, hogy otthonról hozzon. Természetesen ezeket megfelelően fertőtlenítyük. Amikor a gyermek a gondozási műveletekben már biztonságosan mozog, akkor a bili helyett felajánljuk a WC használatának lehetőségét, amit előbb vagy utóbb a gyermekek elfogadnak. A gyermekek magassága más és más, az önállóság elősegítésére, akinél szükséges dobogót használunk.

A WC papír használat sok kérdést vet fel: odaadjuk-e a gyermeknek, önmaga végezze el a törlést vagy sem? Mi a biológiai fejlettséget figyelembe véve a kisgyermeknevelőkkel végeztetjük el ezt a műveletet. A gyermekek fejlődésének ebben a szakaszában az anatómiai fejlettségük következtében még a karjuk aránya a testükhöz képest nem olyan, hogy megfelelően tudnák használni. Legtöbbször azt látjuk, hogy a szülő, ha odaadja a WC papírt, akkor a kislányok előlről „törlik meg” a feneküket.

A fiúk pisilés utáni WC papír használatával kapcsolatos vélemény nálunk is megoszlik. Az a gyakorlat, hogy amelyik kisfiú otthonról ezt a szokást hozta, akkor nálunk is marad ez. A többieknel a mi kisgyermeknevelőink többsége is a lerázást gyakoroltatják. A széketes gyermek törlése természetesen nálunk is a kisgyermeknevelő feladata.

Kézmosás- fésülködés

Mi is hangsúlyt fektetünk a tisztasági vágy kialakítására. A bölcsődébe érkezéskor a gyermekek a szülő felügyelete mellett a WC-t használják és kezet mosnak.

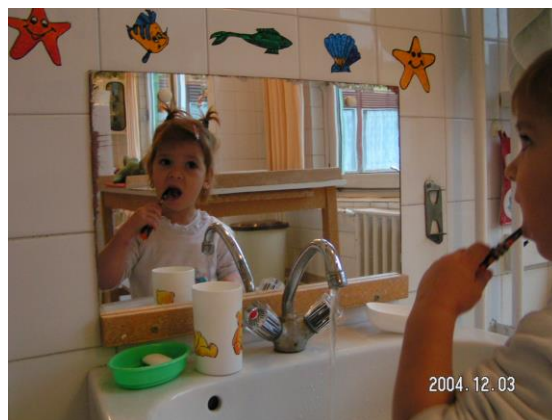
Minden gondozási művelethez hozzátartozik a kézmosás és a fésülködés is. A fésülködésre a szülők nem gondolnak, pedig a tükör használata nagyon fontos, a testséma kialakulása, saját testük megismerése szempontjából. A fésülködésnél nem csak az a cél, hogy szép legyen a frizurája, hanem a finommotorika fejlesztését is segíti. Az elől, oldalt, hátul fésülés fontos állomása a kéz fejlődésének. A mi tapasztalatunk is az, hogy a csecsemő és kistipegő korú gyermekek esetében pelenkacsere után nem tartják szükségesnek a gyermekek kézmosását. A pelenka csere és a kézmosás összekapcsolása megalapozza a későbbi jó szokást. A gondozások alkalmával az arcot akkor mossuk meg, ha maszatos. Mi a mini szállodai szappant tartjuk a kézmosásnál jónak, vagy a babaszappant 4 részre vágva. A szappannal való kézmosás, a szappan megfogása, forgatása, a habosítás a finommotorika fejlődését jól segíti. A folyékony szappan használatával leggyakrabban előforduló gond, hogy a gyerekek nem minden esetben tudják megnyomni, sokszor a kisgyermeknevelő segítségére van szükség. Ennek ellenére nálunk is gyakori a használata. A kézmosás, arcmosás, és törölközés gyakorlásánál fontos a kisgyermeknevelők példaadása. A gyermek utánzás útján tanul a legjobban. Ha a felnőtt együtt végzi a helyes technikával a kézmosást, mutatja a szappan használatát, a kéztörlés technikáját a gyermek jobban elsajátítja, figyeli a mozdulatokat és utánozza. Ennek addig van jelentősége, míg a gyermekek a műveletet tökéletesen el nem sajátítják. A fürdőszobai gondozás során a legfontosabb nevelési módszernek a tevékenységre ösztönző, megerősítő dicséretet tartjuk, amire a műveletek elsajátítása után is van bőven lehetőség.

Szájápolás, fogmosás

A szájápolás és a fogmosás igényének kialakítását mi is fontosnak tartjuk. Bölcsődében a feladatunk a szokás kialakítása és a helyes technika elsajátítása. Sokszor tapasztaljuk azt, hogy a szülő úgy hozza gyermekét bölcsődébe, hogy már fogkrémmel fogat mos, de a gyakorlás során kiderül, hogy még öblíteni sem tud. Először megnézzük, hogyan tudnak öblíteni. A fogmosásnál a legnehezebb mozdulat az öblítés elsajátítása. Nagyon jónak tartom az öblögetés megtanulásához a játékos gyakorlatok végzését, amit a szombathelyi kisgyermeknevelők végeznek, tudnám ajánlani a mi szakembereinknek is. Ha ez jól történik, akkor térünk át a fogkefe használatára. A fogorvosok mai álláspontja az, hogy nem megfelelően történik a fogkefe használata. A helyes technika az első fogak fel-le történő kefézése, amit leggyakrabban helytelenül vízszintesen mozgatva végeznek a gyerekek és sokszor a felnőttek is. A feladatunk ennek a helyes technikának az elsajátítása. Mi a szájápolás gyakorlását a reggeli gondozásokhoz kapcsoljuk. Itt is étkezés után vagyunk és a kisgyermeknevelőnek elegendő idő áll rendelkezésre, hogy ott legyen a gyermekek mellett, és ha szükséges akár az öblögetést, akár a fogkefe használat elsajátítását meg tudja mutatni. A fogmosás nem kell feltétlenül az alváshoz kapcsolódnia, az ebédhez fogyasztott alma és víz részben pótolja a fogmosást.

A napirendbe az ebéd utáni szájápolás beiktatása több tekintetben problémát okozhat. A gyermekek nem egyszerre fejezik be az étkezést, így vannak, akik ebédelnek még, vannak, akik már a fürdőszobában tevékenykednek és vannak, akik már lefekvéshez készülődnek egy al csoporton belül. A kérdés, hogy hol legyen a kisgyermeknevelő, mit tartunk fontosabbnak, a kisgyermeknevelő a helyes fogápolási technikát tanítsa, vagy a még étkező gyermekeket lássa el maradéktalanul, vagy az alváásra készülődőkkel foglalkozzon a nyugodt pihenés érdekében.

Orrtörlés

A legtöbb bölcsődés gyermeknek sajnos gyakran náthás, folyik az orra. Fontos, hogy a kisgyermeknevelő szakszerűen végezze az orrtörlés műveletét és megtanítsa a gyermeket arra, hogy észrevegye, ha folyik az orra, és jelezze a felnőtt felé. Ebben az életkorban figyelniük kell az orrfújás megtanítására is. Jó gyakorlatnak tartom a szombathelyiek által ajánlott játékos gyakorlatokat az orrfújás megtanulásának elősegítéséhez. Milyen egyszerű dolog, nem is gondoltunk rá, pedig nagyon sokat segítene abban, hogy minél hamarabb megtanulják a gyermekek az orrfújást. Az önálló orrtörlést csak azoknak a gyermekeknek javasoljuk, akik már jól fűjják az orrukat és a törlés következtében nem kenik szét a váladékot az arcukon.

Öltözködés

Az öltözködés is a gondozás része, akár a fürdőszobai gondozások, akár az udvarra való kimenetelnél végezzük. A lényeg, hogy elegendő időt hagyjunk a megfelelő gyakorláshoz. Az öltözködés területén talán egyik legnehezebb feladat a gombolás elsajátítása. A kisgyermeknevelőink úgy „gomboló táblákat” készítenek és játék alkalmával lehetőséget adnak a gombolás gyakorlására. Sokszor mondják a szülők, hogy nálunk milyen ügyesen öltöznek és vetkőznek a gyermekek, ők ezt nem tudják elérni. A felnőttek sajnos gyakran rohannak nem érnek rá és gyorsan elvégzik a különböző műveleteket a gyermekek helyett. Csak a dacosabb gyermek tudja kiharcolni magának, hogy a feladatot ő végezhesse.

Fontos, hogy a gyermekek önálló tevékenységét is mindig figyelemmel kísérjük így elkerülhető, hogy a ruháját rosszul vegye fel. Így nem éri kudarc és nem vesszük el a kedvét az öltözködéstől. A kisgyermeknevelő feladata az önálló gyermekek esetében csak annyi ha szükséges igazítsa a gyermek öltözködését, ezáltal esztétikai érzéküket és igényességüket fejleszti.

Az étkezés technikája, nevelési feladatok

A gyermekek táplálása, mint alapvető szükséglet kielégítése, az önálló, tiszta evés tanítása, a helyes étkezési, viselkedési szokások elsajátítása fontos része nevelő-gondozó munkánknak.

Az étkeztetési technikát alapul véve, a gyermekeket koruk és fejlettségük szerint öltöztetve, asztalnál ülve egyenként, kettesével, majd egy, ill. két asztalonként önállóságuktól függően étkezteti a kisgyermeknevelő.

A tálaló kocsikra a konyha személyzete készíti fel a gyermeklétszámnak megfelelő eszközöket és ételt.

Mindenből tesznek pluszt. Ahány kisgyermeknevelő étkeztet, annyi tálalóedényt készítenek oda.

Az étel megérkezésekor a kisgyermeknevelő előkészíti a szobában lévő kellékeket, megkóstolja az ételt, hogy meggyőződjön fogyaszthatóságáról. A saját gyerekei ízlését ismerve ítéli meg, hogy megfelel-e az állaga, hőfoka, ízesítése. A gyermekek játékhelyzetből érkeznek és ülnek a helyükre. Az asztalok leterítése után az egyéni bánásmód elvét alkalmazva személyre szólóan szolgálja ki őket kisgyermeknevelőjük. A tanulás folyamatától függően az étkezés eszközeit ismerteti, sorolja fel. Megfelelő méretű lapostányért, mélytányért, kanalat és jól megfogható, stabil poharat és szalvétát ad. Fejlettségük és együttműködési szándékaik szerint bevonja őket a terítés folyamatába. Minden esetben megnevezi az enivalót, amit eléjük tesz, vizet önt és jó étvágyat kíván. A kisebbeknek a tálaló kocsinál meri ki az ételt, önti ki a pohárból a folyadékot és teszi az asztalra. Az ételről az információ itt is elhangzik. A tálaló kocsit célszerű minél közelebb helyezni az étkezőkhöz, hogy kizárjuk a felesleges járkálásokat. A nagyobbaknál a gyermekasztalra helyezi a tálaló edényt, onnan meríti az ételt. A gyermek látja, és hallja mit kap a tányérjára és tudja jelezni igényét a kisgyermeknevelőjének. Sütemény vagy gyümölcs szeleteket kínáló tányéron középre helyezi, ahonnan minden kisgyermek önállóan vehet saját tányérjába és fogyaszthat étvágya szerint.

Eközben a felnőtt az étkező gyermekek között helyezkedik el, hogy szükség esetén két kanalas módszerrel segíthessen az evésben. Biztosítja az étkezés nyugodt légkörét, kínálja, evésre biztatja, jó szokásokra neveli a gyermekeket. Az előkét használó gyermek nyakából a főzelék elfogyasztásakor veszi azt le a kisgyermeknevelője és száját tisztára törölve fogyaszthatja az almát a kisgyermek.

Az étkezés befejeztével az asztalnál ülve az eredményes szalvéta használatra tanítja a kisgyermeknevelő. Személyes jelenléttel és folyamatos figyelem biztosításával tudja ezt elérni. Az „egészségedre az ebédet” és „köszönöm az ebédet” ismétlésével a példaadás és utánzás módszerét alkalmazza a szokás elsajátításában. A gyerekek szívesen együttműködnek és a széküket a helyére teszik.

A kisétkezések alkalmával a felnőtt kiszolgáló- és nevelőtevékenysége hasonlóan zajlik. Reggelire vagy uzsonnára az esztétikus abrosszal terített gyermekasztal közepére kínáló tányérba teszi a kisgyermeknevelő a kent kenyeret, avagy péksüteményt, ahonnan a gyermekek önállóan vehetnek.

A kerti veteményt, zöldséget fokozatosan szoktatva, kínálja hozzá. Az új ízek, étkek fogyasztásának igényét a felnőtt alakíthatja ki a gyermekben. A savanyított tejtermékek elfogadtatása hasonlóan nevelői feladat, mert nem minden gyermek ismeri és fogyasztja a joghurtot és a kefirt. Említhetném a zöldfőzelékek fogyasztásának fontosságát is.

Naponta adunk friss gyümölcsöt, gyakran tízórára is, amit felhasználunk ismeretadásra és ez a „Gyümölcsnap.” Ilyenkor a jó tápértékű, könnyen emészthető, rostokat tartalmazó gyümölcsökkel, zöldségekkel ismerkedhetnek meg. Fogdossák, hámozzák, belsejét vizsgálják, de legfőképpen ízlelgetik, kóstolják a kevésbé ismert is.

Gyümölcs mellé minden esetben vizet adunk. Nem minden kisgyermek tudja jelezni, hogy

szomjas ezért célszerű a folyadékpótlást a napirendbe is beírni.

Tízórára rostos gyümölcslét vagy frissen facsart citromléből limonádét adunk. Nyáron a melegben többször kínálunk vizet a gyermekeknek, amit szintén a napirendben feltüntetünk.

Az egészséges életmódra nevelésnek része az egészséges táplálkozás, amelynek prioritását hangsúlyozzuk és valljuk a nevelőmunkánkban. Ezt a szemléletet megosztjuk a szülőkkel. A folyamatos együttműködéssel közös értéké válik gyermekeink korszerű táplálása, az egészséges fejlődésüknek megfelelő étrend biztosítása, ízlésük és étkezés- kultúrájuk alakítása.

Altatás

A gyermekek napközben csak akkor vesznek részt szívesen a különböző gondozási műveletekben és játszanak önfelédten, ha egészségük rendben van és megfelelő időt és lehetőséget biztosítunk pihenésre, alvásra. A napirendeket úgy állítottuk össze, hogy a korosztályoknak megfelelően elegendő időt biztosítsunk a pihenésre, alvásra. A csecsemőknek az egyéni napirend szerint, saját életritmusuknak megfelelően van lehetősége alvásra. A csoportszobák berendezésénél figyelembe vettük, hogy minden szobában legyen lehetőség a kisgyermek részére napközben is lepihenni, ha szükséges, kis heverőket tettünk be és elbújásra alkalmas kuckókat alakítottunk ki. Wesco ágyakat használunk, mely kényelmes alvást biztosít a gyermekeknek. A kisgyermeknevelők nálunk is készítenek altatási rendet már a beszoktatások alkalmával.

Azt is fontosnak tartjuk, hogy annak a kisgyermeknek, aki nem alszik el rögtön vagy hamarabb ébred, mint a többiek lehetősége legyen csendes játékra, tevékenykedésre. Sajnos a kinn altatás tárgyi feltételei csak egy-két bölcsődénkben megoldott.

Munkaszervezés

A munkánk szervezésénél nagyon fontosnak tartjuk, hogy a gyermekek soha ne maradjanak egyedül, közvetlen felügyelet nélkül, akkor is, hogyha a szakdolgozói létszám nem teljes. A műszakbeosztásokat a helyi adottságokhoz (gyermekek érkezés ideje, a csoportszobák kapcsolódása, épületi adottságok, stb.) igazítva alakítják bölcsődéink.

Gyuriczáné Botka Emőke
Szeged MJVÖ Bölcsődéi és Gyermekjóléti Központja
Szakmai igazgatóhelyettes